

PERUSTELUMUISTIO TE-PALVELUIDEN JÄRJESTÄMISESTÄ PÄIJÄT-HÄMEEN TYÖLLISYYSALUEELLA

YHTEISTOIMINTASOPIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT TERMIT (kohdassa 7.2)

Laaja työttömyys tarkoittaa työttömien työnhakijoiden ja työvoimapolitiittisissa palveluissa olevien yhteismäärä (työttömien työnhakijoiden yhteismäärä).

Tilastot: Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsaus ja työnvälitystilasto (<https://tem.fi/tyollisyyskatsaus-ja-tyonvalitystilasto> ja <https://tem.fi/tyollisyyskatsaus>).

18–64-vuotiaiden (työvoima) osuus asukasmäärästä

Tilastot: Väestö muuttujina Pääasiallinen toiminta, Alue, Sukupuoli, Ikä, Vuosi ja Tiedot. Tilastokeskuksen tilasto, päivitty 13.12.

(https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115b.px/table/tableViewLayout1/)

Vieraskieliset Äidinkieli pl suomi, ruotsi ja saame.

Tilastot: Kieli sukupuolen mukaan kunnittain, 1990-2022, Tilastokeskuksen tilasto, päivitty 31.3.

(https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rm.px/table/tableViewLayout1/)

Tilastojen osoitteet ja otsikot 25.9.2023.

RAHOITUSMALLI

Tämän muistio-osuuden tarkoituksena on perustella, täydentää ja selkiyttää TE-palveluiden rahoitusta ja kustannustenjakoa siten kuin näistä on sovittu sopimuksessa Päijät-Hämeen työllisyysalueen lakisääteisten TE-tehtävien hoitamisesta.

Lähtökohtaisesti yhteisten palveluiden rahoitusmallin on tarpeen täyttää mahdollisimman hyvin seuraavat kriteerit:

- Mallin on oltava yksinkertainen, ymmärrettävä ja riittävän joustava muutoksille, joita tulevaisuudessa palvelutuotannossa todennäköisesti tapahtuu.
- Mallin on oltava hallinnollisesti tehokas, eikä siitä aiheudu merkittäviä hallinnollisia kustannuksia.
- Mallin on oltava oikeudenmukainen kuntien kesken.
- Mallin on kannustettava kuntia edistämään TE-palveluita kokonaisuudessaan. Sen ei tule aiheuttaa negatiivisia kannustimia tai osaoptimointia kuntien kesken.
- Mallin on mahdollistettava riittävät panostukset laadukkaiden TE-palveluiden tuottamiseksi.
- Mallin on mahdollistettava nopea reagointi eri muutostilanteissa esim. työttömyyden lisääntyessä äkillisesti.
- Mallin on mahdollistettava riittävä ennakointi kuntien ja järjestäjän kesken rahoituksen osalta.

TE-palveluiden kustannustenjaosta päätösvalta on kunnilla itsellään. Näin ollen Kuntaliitolta tai muultakaan taholta ei ole olemassa tai tulossa ohjeistusta tai -suositusta kustannustenjaon toteuttamiseksi.

Päijät-Hämeen työllisyysalueen valmisteluun on tilattu avuksi PTC Servicen Jussi Pyykköseltä selvitys eri rahoitusvaihtoehdoista, jotka esiteltiin Päijät-Hämeen liiton kuntajohtajakokouksessa (17.5.) työllisyysalueen yhdeksän kunnan edustajille. Tämän lisäksi nämä esiteltiin Päijät-Hämeen liiton puheenjohtajafoorumissa (26.5.) koko Päijät-Hämeen alueen kuntien edustajille.

TE-palveluiden alueellinen rahoitus voidaan järjestää monella tapaa. Lähtökohtaisesti kuitenkin vaihtoehdot voidaan rajata kahteen tyyppiin: 1) aiheuttamisperusteinen kustannustenjako ja 2) tiettyihin kriteereihin perustuva kustannustenjako.

Aiheuttamisperusteinen kustannustenjako ei ole täysin kohdennettavissa kuntakohtaisesti kaikkiin kustannuksiin, jonka takia on syytä rakentaa yhdistelmärahoitusmalli, jossa aiheuttamisperiaatteen mukaisesti rahoitetaan ne kustannukset, mitkä voidaan sen periaatteen mukaisesti hoitaa ja loput kustannukset katetaan tiettyihin kriteereihin perustuvalla kustannustenjaolla. Aiheuttamisperiaate esiteltiin kuntajohtajille ja kuntien edustajille Hollolan kunnanjohtajan järjestämässä tapaamisessa 20.6.2023.

Rahoitusmallit

Aiheuttamisperiaatteen rahoitusmallin rinnalle lähdettiin kuntajohtajien tapaamisen (20.6.) jälkeen valmistelemaan tiettyihin kriteereihin perustuvan kustannustenjakomallia.

Työvoimapalveluista muodostuu kunnille uusi valtiosuustehtävä, jonka rahoitus viedään kuntien peruspalveluiden valtiosuusjärjestelmään. Kuntien peruspalveluiden valtiosuus on laskennallista ja yleiskatteista rahoitusta. Uudet VOS-kriteerit muodostuvat siten, että koko maan tasolla 47 % rahoituksesta perustuu ikäryhmän 18–64-vuotaisiin, 47 % työttömiin ja palveluissa oleviin ja 6 % vieraskielisyyteen.

Kuntien palveluita koskeva valtiosuus määrittelee sen kuinka paljon kunnat saavat suoraan uutta rahoitusta uusien lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Työttömyys ja työllisyys vaikuttavat kuitenkin monella tapaa kuntien talouteen, muun muassa verotulojen kautta. On todennäköistä, että kuntien kannattaa panostaa TE-palveluihin enemmän kuin karkeisiin laskelmiin perustuva valtiosuus.

Kunnilla on mahdollisuus "säätää" pienentämällä omaa työttömyysprosenttiaan, koska kuntien työttömyysturvan maksuosuuteen liittyvä VOS sidotaan vuoden 2023 tasoon. Tätä ei pidä kuitenkaan sekoittaa suoraan lakisääteisten TE-palveluiden toteuttamisen rahoittamiseen (työllisyysalueen toiminnan rahoitukseen).

Valmistelussa on arvioitu kunnille syntyviä uusia kustannuksia, ja uusien tehtävien valtiosuusrahoitusta on arvioitu valtiovarainministeriön laskelmien perusteella. Laskelmatiedot perustuvat karkeisiin laskelmiin ja arvioihin, mutta näyttäisi siltä, että TE-palveluiden kustannukset jakaantuvat suhteellisen tasaisesti kuntien kesken. Suurin osa kunnista myös näyttäisi saavan hieman vähemmän valtiosuusrahoitusta kuin uusista tehtävistä aiheutuu kustannuksia.

Siirtyvät kustannukset ja uusi rahoitus karkea ja alustava arvio (TEM kuntien TEPA24 toimeenpanon tueksi laatima tietopaketti, luvut 2019 vuodelta)

KUNTA	VOS (laaja työttömyys 47 %, työvoima 47 % ja vieraskieliset 6 %) *	Pohjaesitys: 75 % Laajatyöttömyys, 20 % 18–64-vuotiaat, 5 % vieraskieliset
ASIKKALA	0,60 milj. €	0,64 milj. €
HARTOLA	0,24 milj. €	0,29 milj. €
HEINOLA	1,72 milj. €	2,09 milj. €
HOLLOLA	1,79 milj. €	1,85 milj. €
IITTI	0,55 milj. €	0,56 milj. €
KÄRKÖLÄ	0,41 milj. €	0,46 milj. €
ORIMATTILA	1,33 milj. €	1,55 milj. €
PADASJOKI	0,22 milj. €	0,23 milj. €
SYSMÄ	0,29 milj. €	0,31 milj. €

*Siirtyvä rahoitus (Palveluita koskeva VOS, arvio, 2019) yhteensä n. 7,1 miljoonaa euroa, pohjaesitys on laskettu niin, että summa n. 8 miljoonaa euroa sis. yleishallinnolliset kustannukset.

VOS-kriteereihin perustuva malli sisältää kriteerinä 18-64-vuotiaat, työttömät + työllisyyspoliittisissa palveluissa olevat (laaja työttömyys) sekä vieraskielisten määrän, joten VOS-malli tasoittaa eri laskutapojen eroja. Maakunnallisen syvän rakennetyöttömyyden katkaisemiseksi on tarpeen muodostaa malli laajan työttömyyden käsitteen ympärille.

Työikäisten asukkaiden (työvoima) määrä on lakisääteisten TE-palveluiden järjestämisen osalta oikeudenmukaisin kustannusten jakomalli kaikkien kuntien osalta. Valmistelun aikana pohdittiin kustannusten jaon sitomista kuntien kokonaisasukasmäärään, jonka todettiin vääristävän laskutapaa, koska kunnilla on hyvin erilaisia työttömyysrakenteita (ml. syvä rakennetyöttömyys).

Varmistaaksemme vahvan aloituksen on syytä panostaa jo ensimmäisenä toimintavuonna lakisääteisten TE-palveluiden järjestämiseen sekä rahoitukseen riittävällä tasolla. Päijät-Hämeen työllisyysalueen visiona on jatkossa tarjota aktiivisesti palvelua jo työttömyyden alkuvaiheessa estäen näin pitkäaikaistyöttömyyden synnyn. Nykytila huomioiden on kuitenkin tarpeen panostaa rakennetyöttömyyden ratkaisuun tarjoamalla riittävät palvelut esim. työ- ja toimintakyvyn arviointipalvelut. Vahvan aloituksen johdosta, valtiolta kunnille siirtyviä TE-palveluja koskeva VOS- rahoitus (arvio 2019 tasosta) ei kata valmistelussa käytetyn arvion pohjalta täysin työllisyysalueen toimintamenoja.

RAHOITUSMALLI:

Hollolan kunta (vastuukunta) esittää, että kaikille kunnille tuotettujen TE-palveluiden kustannukset jaetaan kunnille seuraavasti:

- Kustannuksista 75 prosenttia jaetaan kunnittain työttömien ja palvelujen piirissä olevien suhteessa (laaja työttömyys).
- Kustannuksista 20 prosenttia jaetaan kuntien 18–64-vuotiaiden asukasmäärän suhteessa.
- Kustannuksista 5 prosenttia jaetaan kunnittain vieraskielisten lukumäärän suhteessa.

Laajan työttömyyden kohdalla lukuna käytetään 12 kuukauden keskiarvoa (1.12.–30.11.).

Kahden viimeisen jakotavan kohdalla lukuina käytetään kyseisten määritelmien (18–64-vuotiaat, vieraskieliset) tilastokeskuksen viimeisintä arviota (31.12.).

Malli on oikeudenmukainen kuntien kesken, koska ne kunnat, joissa palvelutarve ja lakisääteisiin tehtäviin panostamistarve on suurempi, maksavat palvelutuotannosta enemmän. Mitä pidempään työttömyysjako kestää, sitä enemmän palvelutarve kasvaa. Vieraskielisten vähäisestä määrästä johtuen kerroin on pieni, muutoin kustannussuhde vääristyisi.

Kokonaisuudessa rahoitusmalli kannustaa kuntia edistämään lakisääteisten työllisyyspalvelujen lisäksi vapaaehtoisten työllisyyspalvelujen toteuttamista, jolloin kunta hyötyy vähenevien lakisääteisten palvelujen järjestämisen tarpeesta sekä vähenevien sakkomaksujen kautta. Järjestäjällä on kannustin tuottaa palvelut mahdollisimman tehokkaasti, koska maksaa itse oman osuuden palveluiden järjestämisestä.

Malli mahdollistaa riittävät panostukset laadukkaiden lakisääteisten TE-palveluiden tuottamiseksi. Malli toimii myös varsin oikeudenmukaisesti, jos yksittäisessä kunnassa työttömyys äkillisesti kasvaa. Tällaisessa tilanteessa järjestäjä vastaa edelleen koko alueen työllisyyden hoidosta ja resurssien kohdentamisesta, mutta se kunta, jossa työttömyys äkillisesti kasvaa vastaa kustannustenjakokriteerien mukaisesti pääosin kasvaneista kustannuksista. Koska kriteerinä on osaltaan myös työikäisten määrä, tasoittaa tämä jonkin verran rakennemuutoskunnalle aiheutuvaa kustannuspiikkiä.

Kustannusten muodostuminen

Uusien yhteisesti tuotettujen lakisääteisten TE-palveluiden kustannuksia ei vielä kovin tarkasti ole mahdollista arvioida, koska tarkempia palveluita tai palvelutasoa ei ole määritelty, joten varsinaista budjettivalmistelua ei ole ollut mahdollista aloittaa.

- 1) Alustavasti voidaan kuitenkin jo todeta, että henkilöstökustannukset muodostavat palvelutuotannosta merkittävän kuluerän, arvioilta noin 50 % - 60 % kustannuksista.
- 2) Toinen merkittävä erä tulee olemaan palvelujen ostot, johon kuuluvat mm. työvoimakoulutukset sekä valmennuspalvelut. Näiden kustannusten osuus on arvioilta 20 % - 40 % prosenttia kokonaisbudjetista.
- 3) Muut kustannukset, kuten hallinnolliset kustannukset tulevat muodostamaan arvioilta 10 % - 15 % budjetista.

Alueen kunnat tulevat saamaan yhteensä arviolta 7,1 miljoonaa euroa valtionosuutta palveluiden järjestämiseen. Hallinnollisten kustannusten ja muiden mahdollisten valmistelukustannusten ollessa mukana karkea budjetti on laskettu n. 8 miljoonaan vuodelle 2025.

Valmistelukustannukset vuonna 2024

Valmistautuminen TE-palveluiden tuottamiseen laadukkaasti ja saumattomasti vuoden 2025 alusta alkaen tarkoittaa, että valmistelua täytyy tehdä merkittävässä määrin jo vuoden 2024 aikana, (sisältäen mm. koulutus- ja valmennuspalveluiden hankinnan vuodelle 2025). Lisäresursseista ja valmistelun budjetista on sovittu kuntajohtajien tapaamisessa Hollolassa (20.6.). Syksylle 2023 lisäbudjettia on 1 € / asukas (12/22 mukaan) eli kokonaisuudessaan 84 353 €. Vuodelle 2024 talousarvioon esitetään 4 € / asukas eli n. 340 000 €.

Valmistelukustannuksiin liittyy vahvasti työllisyysalueen valmistelutiimin palkkakustannukset ja muut kiinteät kulut. Valtio on luvannut rahoittaa valmistelua joltain osin, jota on tarkoitus hakea valmistelukustannuksiin. Tämä lisärahoitus voi pienentää kunnan maksuosuutta.